

מקום יגוד וישתמש במותר כשהפרישה בדעת ישראל, ואין כולה
טעונה גניזה, דשם הכתוב בקורה, שלא במקומו לאו קדוש – חלק
הקורה שלא כתוב בו השם אינו קדוש, כדתנן, היה פתוח שם על
ידות הפלים ועל – או על פריעי המפה, הרי זה יגוד מקום השם,
ויגנוז, ואין השאר טעון גניזה.
אגב דיני הקדש ותרומה, מבארת הגמרא כמה מדיני צדקה: אמר רב
נחמן אמר רבה בר אבונה, האומר סלע זו לצדקה, מותר לשנותה
מיעודה וללוותה ולקחתה לצרכיו, ולאחר זמן יתן סלע אחרת
לצדקה. מבארת הגמרא: סבור מינה – רב נחמן ששמע זאת סבר
שרק לעצמו אין – אכן רשאי המפריש ללוותה, אך לאחר זה – אינו
רשאי להלוותה, שכן טעם ההיתר הוא, שהפריש על דעת שאם
יצטרך סלע זו וישתמש בה, אך לא היה בדעתו שאם יצטרך לה אחר,
ילוונו לו. אך איתמר – נאמר בבית המדרש, אמר רב אמי אמר רבי
יוחנן, ההיתר הוא בין לעצמו ובין לאחר.
מבארת הגמרא עוד: אמר רבי זעירא, לא שנו שמותר לשנותה
אלא באופן דאמר כשהפרישה דהרי עלי סלע לצדקה, שבלשון זה
קיבל על עצמו אחריות, שאם תיגנב הסלע או תאבד יתן אחרת, ולכן
הסלע כשלו ומותר לו לשנותה, אבל אם אמר הרי סלע זו לצדקה,
שלא קיבל עליו אחריות, בעינא פני למיתבה – צריך הוא לתת
אותה עצמה ואסור לו לשנותה. מקשה רבא: מתקיף לה רבא,
אדרבה, איפכא מיסתברא – מסתבר לומר להיפך, שאם אמר זו,
מישתמש בה – נתייר לו להשתמש בה פי היכי דליחייב – כדי
שיתחייב באחריותה, שכן כשמשתמש בה הרי הוא שולח יד בפקדון,
שבזה מתחייב באחריותו, וההקדש נהנה מזה, אבל אמר עלי,
שממילא חייב באחריותה, לא נתייר לו. מסיק רבא: אלא לא שנוא –
אין שונה דין 'עלי' מדין זו, ובשניהם היתר רבה בר אבוח.
מביאה הגמרא ברייתא כדברי רבא: תניא בנותיה דרבא, נדר
צדקה ואין הקדש צדקה. מבארת הגמרא: מאי קאמר – מהי כוונת
הברייתא, שהרי כפשוטה אינה מובנת לומר שכל נדר הוא לצדקה
אך הקדש אינו לצדקה, משום שלא נדר ולא הקדש הם צדקה,
שסתם נדר [דמי עלי] והקדש שם לבדק הבית, ואינם צדקה, אלא
לאו הכי קאמר – האם לא כך כוונת הברייתא, צדקה הרי היא
באיסור כל תאחר' כמו נדר לבדק הבית, ואינה בהקדש, ואילו
הקדש אסור לאשתמושי ביה – להשתמש בו, ואילו צדקה שרי –
מותר לאשתמושי ביה, וכוונת הברייתא שדיני נדר יש בצדקה והיינו
לענין כל תאחר, ואין דיני הקדש בצדקה והיינו לענין להשתמש בו.
ולא חילקה הברייתא בין הפריש צדקה בלשון 'עלי' להפריש בלשון
זו, שבשניהם היתרה להשתמש כדברי רבא.
הגמרא מביאה שיש ששנו את הסוגיא בלשון אחר: אמר רב פהנא,
אמריתא לשמעיתא קמיה – אמרתי סוגיא זו [דברי רבה בר אבוח]
ומה שדנו בזה האמוראים בפני דרב זביד מנהרדעא, ואמר לי
אתון הכי מתניתו לה – אתם כך שונים סוגיא זו, שרבה בר אבוח
אמר דבריו סתם, ורבי יוחנן ורבא פירשו דבריו, אך אנן הכי מתנינן
לה – אנו כך שונים אותה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח אמר
רב, האומר סלע זו לצדקה, מותר לשנותה, ודין זה אמור בין
לעצמו ובין לאחר, בין שאמר לשון 'עלי' ובין שאמר לשון 'הרי זו',
שבפירוש אמר רבה בר אבוח שדינו אמור בכל האופנים.
הגמרא ממשיכה ללמד באיזה אופן מותר לשנות כספי צדקה: תנו
רבנן, האומר סלע זו לצדקה, אזי עד שלא באתה – לפני שבאה
הסלע ליד גבאי של צדקה מותר לשנותה, אך משבאתה ליד
הגבאי אסור לשנותה.

הגמרא מקשה סתירת ברייתות בענין הקדש גוי לבדק הבית. מקשה
הגמרא: תנא – שנינו ברייתא דרא, עובד פוכבים שהתנדב נדבה
לברך הבית, מקבלים אותה הימנו. ותניא אידך, גוי שהתנדב לבדק
הבית, אין מקבלין. מתרצת הגמרא: אמר רבי אילא אמר רבי
יוחנן, לא קשיא, הא – הברייתא שאין מקבלים מדברת בתחילה –
בתחילת בנין המקדש, שאז אין מקבלים מזהם שמה כוונתם לרפיון
ידיים כמבואר לעיל (ה:). והא – הברייתא שמקבלים מדברת בסוף –
כשהבנין בנוי, ורוצים הגוים לסייע לחזק את בדקו, שאז מקבלים
מזה שכן אין חשש רפיון ידיים. כמו שמצינו דאמר רבי אפי אמר
רבי יוחנן, בתחילה אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם, אך בסוף,
דבר המסויים – דבר שיהא ניכר ונראה בבנין כמות שהוא, אין
מקבלין מזהם, משום שגנאי הוא למקדש, וכן משום שהגוים
מתפארים בזה, אך דבר שאינו מסויים – שאינו נראה בבנין כמות
שהוא, מקבלין מזהם, שאין זה גנאי למקדש וגם אינם יכולים
להתפאר בו. הגמרא מביאה דוגמא לדבר המסויים: היכי דמי – מהו
דבר המסויים. אמר רב יוסף, כגון אמה פלגא עורב ו-מגרש עורב]
שהיו מביאים טבלאות ברזל אמה על אמה, ובהם מסמרים בגובה
אמה, ומניחים על גג ההיכל כדי שלא ישבו עורבים שם.
הגמרא מקשה על רבי יוחנן שאמר שבתחילה אין מקבלים מזהם:
מתיב רב יוסף, נאמר לגבי נחמיה שקיבל רשות ממלך פרס לבנות
את ירושלים, שביקש מהמלך (נחמיה ב ח) 'ואיגרת אל אסף שומר
הפרדס אשר למלך' וגו', שיצוה המלך לאסף שומר היערות שיתן
לו עצים לבנין ירושלים. נמצא שקיבל נחמיה מהגוים בתחילת הבנין,
ולא חשש לרפיון ידיים. מתרצת הגמרא: אמר ליה אפי לרב יוסף,
שאני מלכותא – שונה דין המלכות, וממנה מקבלים בתחילה משום
דלא הדרא ביה – אין המלכות חוזרת בה ממה שאמרה, דאמר
שמואל, אי אמר מלכותא עקרבא טורי – אם אומרת המלכות
'אעקור הר זה', עקר טורי ולא הדר ביה – תעקור את ההר ולא
תחזור בה. וכן כאן, כיון שכשאמר המלך לנחמיה שיבנה את
ירושלים נתכוין לטובה, לא יחזור בו, ואין חשש רפיון ידיים.
אגב שנתבאר דין הקדש שם, מבארת הגמרא דין גוי שהפריש תרומה
מתבואתו: אמר רב יהודה אמר רב, עובד פוכבים שהפריש
תרומה מכריז – מהכריז שלו, והיינו מתבואת עצמו. בודקין אותו
– את הגוי מה היה בליבו, אי ברעת ישראל הפרישה – אם הפריש
על דעת שיעשו בה מה שעושים בתרומת ישראל, תינתן לבתן, ואם
לאו, מעינה גניזה ואסורה בהנאה, שכן חיישינן – חוששים אנו
שפא היה בלבו להקדישה לשמים – להקדש, והקדש בזמן הזה
אסור בהנאה.
מקשה הגמרא: מתיבי, עובד פוכבים שהתנדב קורה לבית הכנסת
ושם ה' פתוח עליה, בודקין אותו, אם אמר ברעת ישראל
הפרישתו, יגוד – קוץ את מקום שם ה', שאסור להשתמש בו,
וישתמש במותר לבנין בית הכנסת, ואם לאו, מעינה כל הקורה
גניזה שכן חיישינן שפא בלבו היה להקדישה לשמים. מדייקת
הגמרא: מעמא – רק משום הטעם דשם פתוח עליה הוא דבעיא –
שצריכה הקורה גניזה, ששם ה' מוכיח שדעתו להקדש, הא אם אין
שם פתוח עליה, לא בעיא הקורה גניזה, ולא כדברי רב שאף תרומת
גוי [שאין עליה שם ה'] חוששים שבלבו היה להקדישה וטעונה
גניזה.
מתרצת הגמרא: הוא תדין דאף על גב דאין שם פתוח עליה, נמי
בעיא הקורה גניזה, ומה שנקטה דווקא שיש עליה שם, הא קא
משמע לן – משמיעה לנו בזה דאף על גב דשם פתוח עליה, מכל

1 נידר ולא נערך: בשלמא – אמנם מובן הדבר שגוסס לא נידר, משום
 2 דהרי לאו בר דמים הוא, שאין מי שיקנה עבד כזה, וכן מובן שלא
 3 נערך, משום דלאו בר העמדה והערבה הוא – אי אפשר להעמידו
 4 ולהעריכו, אלא דין יוצא ליהרג אינו מובן, דבשלמא לא נידר משום
 5 דלאו בר דמים הוא, כמו גוסס, אלא מה שהוא לא נערך, אמאי –
 6 מדוע לא.
 7 משיבה הגמרא: דתניא, מנין שהיוצא ליהרג ואמר ערבי עלי,
 8 שלא אמר כלום, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (ויקרא כז ט) 'כל
 9 חרם אשר יחרם מן החרם לא יפרה' – אדם שהוא ראוי ליהרג אין
 10 לפדות את ערכו, דהיינו אין לו ערך, ואם כן, יכול יייתי לומר
 11 שאפילו קודם שנגמר דינו למות אין לו ערך, לכן תלמוד לומר
 12 (שם) 'מן החרם, למעט ולא כל החרם, שרק מי שנגמר דינו אין לו
 13 ערך.
 14 שואלת הגמרא: ולרבי חנינא בן עקיבא, דאמר שיוצא ליהרג נערך
 15 מפני שדמיו קצובין, האי כל חרם מאי עביד ליה – מה הוא דורש
 16 ממנו, ומשיבה: הפסוק נצרך לכדתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי
 17 יוחנן בן ברוקה אומר, לפי שמצינו למומתים – מי שדינם מיתה
 18 בידי שמים שנותנין מוון ומתכפר להם, שנאמר (שמות כאל א) 'אם
 19 כפר יושת עליו, ונתן פדיו נפשו', שנותן ממון ופודה נפשו ממיתה.
 20 אם כן, יכול שאף מי שדינו מיתה בידי אדם – אברית דין יהיה בן,
 21 שנותן ממון ומתכפר, תלמוד לומר 'כל חרם אשר יחרם מן החרם,
 22 לא יפרה', שמי שדינו מיתה בידי אדם, אין לפדותו. ואין לי דין זה
 23 אלא במיתות חמורות, כלומר מיתות שלא ניתנה שנגתן לכפרה,
 24 כגון מגדף ומקלל אביו ואמו, אך במיתות קלות, דהיינו שניתנה
 25 שנגתן לכפרה, כגון רוצח שבשגגה מתכפר בגלות, מנין שאף בהן
 26 אין לפדותו, תלמוד לומר (שם) 'כל חרם, שכל שראוי ליהרג כך
 27 דינו.
 28 הגמרא מבארת את דעת רבי יוסי. שנינו במשנה: רבי יוסי אומר
 29 היוצא ליהרג נזדר ומעריך בו' ומקדיש. מקשה הגמרא: ותנא קמא,
 30 מי (האם) קאמר דלא נודר מעריך ומקדיש, הרי אמר רק שאינו
 31 נידר בערך, אך מודה שגורר ומעריך, ועל מה חולק רבי יוסי.
 32 ומתרגם: אלא כן נזדר ומעריך ומקדיש, כולי עלמא לא
 33 פליגי – לא נחלקו שיוצא ליהרג נודר ומעריך ואת אחריים ומקדיש,
 34 שהרי הוא בר דעת, ופי פליגי – ומה שנחלקו זה בדינו כהם הויק
 35 ויצא להריגה, תנא קמא סבר שאם הויק, הירש אינו חייב
 36 בתשלומין, ורבי יוסי סבר שאם הויק, הירש חייב בתשלומין.
 37 מבארת הגמרא: פמאי קמפליגי – במה נחלקו, אמר רב יוסף, פאם
 38 מלוה על פה גובה (נגבה) מן היתרשין קמפליגי, תנא קמא סבר
 39 שמלוה על פה שמת הלוה, המלוה אינו גובה מן היתרשין, וכן כאן
 40 חוב המזיק לניזק הוא כמלוה על פה, ורבי יוסי סבר שמלוה על פה
 41 שמת הלוה, גובה המלוה מן היתרשין.
 42 רבה מבאר באופן אחר: רבה אמר, דכולי עלמא טוברים שמלוה על
 43 פה אינו גובה מן היתרשין, והכא בדין מלוה בכתובה בתורה
 44 קמפליגי – נחלקו בדין חוב שאדם מתחייב לחבירו בעל כורחו מכח
 45 ציווי התורה, כגון מזיק שמתחייב לניזק, תנא קמא סבר שמלוה
 46 בכתובה בתורה לאו דינה בכתובה בשטר דמאי, אלא כחוב על
 47 פה, ואין הניזק גובה מירש המזיק, ורבי יוסי סבר שמלוה בכתובה
 48 בתורה בכתובה בשטר דמאי ולכן גובה הניזק מירש המזיק.
 49 ואיבא דתני לה אהא – יש ששנו את דברי רב יוסף ורבה על
 50 ברייתא זו, הויצא ליהרג, הוא שקבל פאחרים, חייב לשלם, שהרי
 51 בר דעה הוא, אך אחרים שקבלו בו, פטורין, שהרי עומד ליהרג
 52 ודינו כהרגו. רבי שמעון בן אלעזר אומר, אף הוא אם חבל
 53 באחרים, פטור, שכן הוא לא ניתן לחזרת עמידת בית דין – אין
 54 להחזירו לבית דין ולדון לחייבו לשלם, שכיין שנגמר דינו להריגה אין
 55 מענים ומשהים את דינו, אלא הורגים אותו מיד.

1 מקשה הגמרא: איני – האם כך הוא, והא – והרי רבי ינאי שהיה
 2 גבאי צדקה, ויף – לזה לעצמו את הצדקה שקיבל, ופרע אחר כך,
 3 ומוכח שמוטר ללוות אף אחר שבאו לגבאי. ומתרגם: שאני – שונה
 4 דינו של רבי ינאי, דניחא להו לעניים – שהיה נוח לעניים שלוחה
 5 מהצדקה, משום דכמה דמשחי, מעשי ומייתי להו – כמה שהיה
 6 משהה את הצדקה (שלוחה) מלפרוע, היה מעשה את הציבור וכופה
 7 אותם לתת עור, שהיה אומר לציבור שאין לו עכשיו מעות לנוקקים.
 8 אך לאדם אחר אסור ללוות אחר שבאו המעות לגבאי.
 9 אגב שהתבאר באיזה אופן מותר לשנות חפצים שנתרמו לבית הכנסת: תנו
 10 הגמרא באיזה אופן מותר לשנות חפצים שנתרמו לבית הכנסת: תנו
 11 רבנן, ישראל שהתנדב מנוחה – פמוט או נר לבית הכנסת, אסור
 12 לשנותה לשימוש אחר. מבארת הגמרא: סבר רבי חייא בר אבא
 13 למימר, לא שניא לדבר הרשות ולא שניא לדבר מצוה, לשניהם
 14 אסור לשנותה, אך אמר ליה רב אמר לרבי חייא בר אבא, הכי – כך
 15 אמר רבי יוחנן, לא שניא אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה
 16 מותר לשנותה.
 17 מבאר רב אמר מנין לו שכך אמר רבי יוחנן: מדאמר רבי אפי אמר
 18 רבי יוחנן, עובד פוכבים שהתנדב מנוחה או נר לבית הכנסת, עד
 19 שלא נשתקע שם בעליה – שעדיין זוכרים מי הקדישה, ואומרים זו
 20 היא שהתנדב פלוני הגוי, אסור לשנותה, שאם שונה יבוא הגוי
 21 ויצעק למה שיניתם אותה ממה שנדבת, אך משנשתקע שם
 22 בעליה, מותר לשנותה. ומבאר רב אמר: למאי אמר רבי יוחנן
 23 שאסור לשנותה כשלא נשתקע, אילימא – אם נאמר שאסור רק
 24 לדבר הרשות, ולדבר מצוה מותר, אם כן מאי איריא – מדוע נקט
 25 עובד פוכבים, הרי אפילו בישראל נמי אסור לדבר רשות כשלא
 26 נשתקע, אלא ודאי כוונת רבי יוחנן לדבר מצוה, שמוטר רק
 27 כשנשתקע, ולכן מובן שנקט גוי, דמעמא שבגוי אסור לשנות לפני
 28 שנשתקע, הוא משום דעובד פוכבים הוא דפעי – צועק למה
 29 שיניתם, אבל ישראל דלא פעי, שפיר דמי – מותר לשנותה לדבר
 30 מצוה אף לפני שנשתקע. ומכאן למד רב אמר שדעת רבי יוחנן
 31 שאסור לשנות מנוחה שהתנדב ישראל לבית הכנסת דווקא לדבר
 32 הרשות, אך לדבר מצוה מותר.
 33 הגמרא מביאה מעשה שנחלקו אמוראים בדינו: שעורק מייצא –
 34 סוחר גוי ששמו שעורק, אינדב שרנא לבי כנישתא – התנדב נר
 35 לבית הכנסת דרב יהודה, ושנייה רחבא – שינה אותו רחבא
 36 לשימוש אחר של דבר מצוה, לפני שנשתקע שמו, ואיקפד – והקפיד
 37 על כך רבא. ואיבא דאמרי – יש אומרים שהיה המעשה באופן אחר,
 38 דשנייה רבא ואיקפד רחבא. ואיבא דאמרי דשנייה חגי
 39 דפומבדיתא – החזנים של העיר פומבדיתא, ואיקפד רחבא ואיקפד
 40 גם רבה. מבארת הגמרא: מאן דשנייה – מי ששינה אותו טרם
 41 נשתקע, סבר דלא שכיח שעורק בעיר, שהרי סוחר מחזר בעירות,
 42 ואין לחשוש שיבוא ויצעק, ומאן דאיכפד סבר זמנין דמקרי ואתי
 43 – פעמים שבא שעורק, ועשוי לצעוק.
 44 משנה
 45 הגוסס – מי שקרוב למיתה מחמת חולי והיוצא ליהרג – שנגמר דינו
 46 להריגה בבית דין, לא נידר ולא נערך – האומר עליו דמיו עלי או
 47 ערכו עלי לא נתחייב, והטעם יתבאר בגמרא. רבי חנינא בן עקיבא
 48 אומר, היוצא ליהרג נערך, מפני שדמיו קצובין בתורה, ואין זה
 49 מחסר בערכו הקצוב מה שהוא יוצא ליהרג. אך אינו נידר שכן אין
 50 לו דמים לימכר בשוק. רבי יוסי אומר, היוצא ליהרג נזדר ומעריך
 51 אחרים, ומתחייב בדמיהם וערכם, ומקדיש חפציו, ואם הויק, חייב
 52 לשלם.

נמרא

53 הגמרא מבארת את טעמו של תנא קמא, שגוסס ויוצא ליהרג לא